

INFORMACIJA
O UČEŠĆU ČLANICE ODBORA ZA LJUDSKA PRAVA I SLOBODE
MR BRANKE TANASIJEVIĆ NA KONFERENCIJI
"PORODIČNO I PARTNERSKO NASILJE
NAD ŽENAMA S INVALIDITETOM U CRNOJ GORI",
održanoj u Podgorici 24. septembra 2019. godine

Članica Odbora za ljudska prava i slobode mr Branka Tanasijević učestvovala je na Konferenciji "Porodično i partnersko nasilje nad ženama s invaliditetom u Crnoj Gori", održanoj u Podgorici 24. septembra 2019. godine.

Konferencija je organizovana u okviru projekta „Akcija protiv nasilja i eksploatacije žena s invaliditetom“, koji sprovodi neformalna grupa „Za ravnopravnost žena s invaliditetom“ i NVO „...IZ KRUGA - Beograd“ – Organizacija za zaštitu prava i podršku ženama sa invaliditetom Srbije, a finansira Trag fondacija iz Beograda.

Uvodna obraćanja na Konferenciji imali su: predstavnica Neformalne grupe "Za ravnopravnost žena s invaliditetom" Miroslava-Mima Ivanović, načelnica Odjeljenja za pitanja rodne ravnopravnosti u Ministarstvu za ljudska i manjinska prava Biljana Pejović, samostalna savjetnica za socijalnu i dječju zaštitu u Ministarstvu rada i socijalnog staranja Jovana Radifković Ostojić, savjetnica u Vrhovnom sudu Crne Gore i članica Operativnog tima za borbu protiv porodičnog nasilja i nasilja nad ženama Bojana Bandović i direktorka programa donacija Trag fondacije Natalija Simović.

Predstavnica Neformalne grupe "Za ravnopravnost žena s invaliditetom" Miroslava-Mima Ivanović je izjavila da se o temi ravnopravnosti žena sa invaliditetom veoma malo govori i da se zbog toga često dolazi do pogrešnog zaključka da problem ne postoji. Razlozi o postojanju problema leže duboko ukorijenjeni u stavovima i mentalitetu našeg društva, jer kod većine ljudi vrijednost žene se ocjenjuje na osnovu njenog postignuća kao supruge, majke i domaćice koja mora biti potpuno fizički i mentalno sposobna osoba da bi imala pozitivne rezultate. Socijalni ambijent negativno utiče na osobe sa invaliditetom, jer ih društvo smatra inferiornim. Smatra da je specifičnost žena sa invaliditetom koje trpe nasilje to što nasilje nad njima posmatraju kao normalnu pojavu, a mnogo njih nije ni svjesno samog nasilja koje se vrši nad njima.

Zaključila je da je formiranje Neformalne grupe bitno prvenstveno iz razloga promocije svijesti o problemima žena sa invaliditetom koje trpe neki vid nasilja i uvjerena je da će se radom SOS telefona stvoriti prilika za konkretne razgovore na ovu temu.

Načelnica Odjeljenja za pitanja rodne ravnopravnosti u Ministarstvu za ljudska i manjinska prava Biljana Pejović smatra da u Crnoj Gori postoji dobar zakonodavni i institucionalni okvir za preduzimanje mjera za smanjenje diskriminacije i postizanje rodne ravnopravnosti, kako na državnom tako i na lokalnom nivou. Poručila je da princip rodne ravnopravnosti podrazumijeva jednake mogućnosti za ostvarenje svih prava. Istakla je da na visokim pozicijama u državi nijesu zastupljene pripadnice ženskog pola i da je mali broj žena u sferi politike i ekonomije, a naročito biznisa. Ovaj problem je još izraženiji kad se govori o ženama sa invaliditetom.

Istakla je da je mali broj postupaka za zaštitu od diskriminacije pred Zaštitnikom i da ne postoji ni jedan postupak koji se vodi zbog dvostruke diskriminacije- diskriminacije po osnovu ženskog pola i diskriminacije po osnovu invaliditeta, što se po Zakonu o zabrani diskriminacije tretira i kao diskriminacija i kao otežavajuća okolnost, ali priznaje da je bilo takvih pokrenutih slučajeva čije tvrdnje nijesu dokazane. Zaključila je da je neophodno uložiti dodatne napore na povećanju međusektorske saradnje radi smanjenja disbalansa prilikom zapošljavanja žena sa invaliditetom i da je potrebno raditi na servisu podrške ženama sa invaliditetom koje su žrtve nasilja.

Samostalna savjetnica za socijalnu i dječju zaštitu u Ministarstvu rada i socijalnog staranja Jovana Radifković Ostojić je podsjetila da je Skupština Crne Gore 1. marta 2013. godine donijela Zakon o potvrđivanju Konvencije Savjeta Evrope o sprječavanju i suzbijanju nasilja nad ženama i nasilja u porodici. Usvajanjem Konvencije Crna Gora se obavezala na: zaštitu žena od svih vidova nasilja i sprječavanje, procesuiranje i eliminisanje nasilja nad ženama i nasilja u porodici; doprinos suzbijanju svih oblika diskriminacije nad ženama i promovisanje suštinske jednakosti između žena i muškaraca, uključujući osnaživanje žena; izradu sveobuhvatnog okvira, politika i mjera zaštite i pomoći svim žrtvama nasilja nad ženama i nasilja u porodici. Osim Konvencije zaštitu od nasilja nad ženama i nasilja u porodici garantuje Ustav Crne Gore, zatim pozitivni propisi, strateška dokumenta kao i brojna druga međunarodna dokumenta kao što je CEDAW Konvencija, Evropska Konvencija o ljudskim pravima i slično.

Istakla je da je članom 12 Zakona o zaštiti od nasilja u porodici propisano da su centri za socijalni rad dužni da vode preciznu evidenciju djece i lica sa invaliditetom na svojoj teritoriji, da su radi zaštite od nasilja obavezni da formiraju posebne timove koji će obilaziti porodice u kojima su smješteni ili žive djeca i lica sa invaliditetom i kontrolisati postupanje prema tim licima, te da su na osnovu utvrđenog stanja dužni sačiniti pisani izvještaj koji podnose Ministarstvu rada i socijalnog staranja svakih šest mjeseci.

Strategijom o zaštiti od nasilja u porodici za period 2012-2015. godine bila je propisana obaveza izrade Protokola o postupanju, prevenciji i zaštiti od nasilja u porodici koji je razvijen 2011. Međutim, nakon reforme socijalne i dječje zaštite donijet je novi Protokol o postupanju, prevenciji i zaštiti od nasilja nad ženama i nasilja u porodici. Novim Protokolom su propisani koraci koje moraju preduzeti centri za socijalni rad, policija, zdravstvene ustanove, nevladine organizacije i mediji kada se dogodi nasilje, što podrazumijeva postupanje sa posebnom pažnjom kada je žrtva svjedok nasilja nad ženama ili dijete sa invaliditetom. Naglasila je da su u toku brojne obuke i treninzi o primjeni ovog Protokola, prije svega za centre za socijalni rad i policiju.

Crna Gora je dobila 44 preporuke Grupe eksperata za borbu protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici (GREVIO Komitet), među kojima se ističu dvije:

1. da se eliminiše diskriminacija nad ženama sa invaliditetom u potrazi za zaštitom od nasilja i da im se omogući pristup specijalizovanim uslugama podrške i
2. da se sprovedu ankete o rasprostranjenosti svih oblika nasilja nad ženama i nasilja u porodici uključujući žene sa invaliditetom.

Poručila je da je Ministarstvo rada i socijalnog staranja uz pomoć UNDP-a sačinilo Nacrt akcionog plana za nadgledanje implementacije preporuka iz Izvještaja GREVIO Komiteta o procjeni zakonodavstva i drugih mjera kojima se primjenjuju odredbe Konvencije Savjeta Evrope o sprječavanju i suzbijanju nasilja nad ženama i nasilja u porodici, a u pripremi su i Nacionalni plan unapređenja opštih usluga za žrtve nasilja i Nacionalni plan unapređenja specijalizovanih usluga za žrtve nasilja.

Savjetnica u Vrhovnom sudu Crne Gore i članica Operativnog tima za borbu protiv porodičnog nasilja i nasilja nad ženama Bojana Bandović je podsjetila da je Operativni tim počeo sa radom u februaru 2018. Njegov zadatak je sagledavanje dosadašnje prakse i analiza konkretnih slučajeva, identifikovanje nedostataka u zakonodavstvu i praksi i utvrđivanje daljih smjernica za postupanje i unaprjeđenje na planu prevencije i suzbijanja nasilja u porodici.

Istakla je da rezultati dosadašnjeg rada nijesu zanemarljivi, jer je Operativni tim do sada održao veći broj radnih sjednica na kojima je razmatrano oko 30 slučajeva i proaktivnim djelovanjem inicirao više mjera koje su doprinijele opštem poboljšanju postojećeg stanja. Ukoliko multidisciplinarni timovi nijesu u mogućnosti da uspješno riješe određene slučajeve porodičnog nasilja ili nasilja nad ženama mogu zahtijevati savjete od Operativnog tima. U svim crnogorskim sudovima koji su nadležni da postupaju u slučajevima nasilja u porodici formirane su službe za podršku svjedocima i oštećenima. Istakla je da, nažalost, u javnosti ne postoji dovoljna svijest o postojanju ovih službi.

Takođe, Vrhovni sud je u saradnji sa NVO "Centar za ženska prava" sačinio Informator za svjedoke/oštećene žrtve nasilja u porodici i trgovine ljudima koji je dostupan javnosti na internet stranici Vrhovnog suda. Informator sadrži ne samo prava i obaveze žrtava i svjedoka u postupku, već i spisak ovlašćenih službenika u sudovima kojima se mogu obratiti za pomoć, za koje će početkom oktobra, takođe u saradnji sa NVO "Centar za ženska prava", biti održana dvodnevna obuka posvećena usavršavanju i osposobljavanju za pružanje neophodne pomoći žrtvama i svjedocima porodičnog nasilja.

Direktorka programa donacija Trag fondacije Natalija Simović je upoznala okupljene o radu Trag fondacije koja postoji 20 godina, ali posljednjih pet godina djeluje u regionu i to kroz podršku „ženskim“ organizacijama i pokretima za borbu protiv nasilja nad ženama. Istakla je da je u okviru programa "Snažnije zajedno" od 200 aplikacija širom regiona odabran projekat „Akcija protiv nasilja i eksploatacije žena s invaliditetom“. Smatra da je ovaj projekat pionirski iskorak u pružanju pomoći ženama koje su višestruko marginalizovane i sistemski gotovo nevidljive kada je u pitanju borba protiv porodičnog nasilja.

Mišljenja je da su problemi žena sa invaliditetom koje su žrtve porodičnog nasilja brojni, od systemske nepristupačnosti uslugama i mjera zaštite do činjenice da su sami nasilnici u partnerskom ili porodičnom odnosu sa njima. Ovi slučajevi nasilja rijetko se prijavljuju, a sistemski odgovori su u najvećem broju slučajeva neadekvatni.

Nakon uvodnih obraćanja, predstavnica NVO "...IZ KRUGA - Beograd" Snežana Mađerčić i autorka Osnovnog paketa obuke za rad na SOS telefonu sa ženama sa invaliditetom koje imaju iskustvo nasilja Lidija Milanović su informisale o značaju i preduslovima za pokretanje SOS telefona za žene sa invaliditetom koje su žrtve nasilja.

Predstavnica NVO "...IZ KRUGA - Beograd" Snežana Mađerčić je istakla da je bilo malo žena koje su se javljale na razgovor zbog trpljenja nekog vida nasilja, već su se obično javljale radi ostvarenja određenih prava. Obično se tek kasnije, poslije nekoliko dugotrajnih razgovora, dođe do priznanja žrtve da se nad njom vrši nasilje. Prema njenom iskustvu, partnersko nasilje postoji, ali su najčešći drugi oblici nasilja poput uskraćivanja potrebnih medikamenata, zanemarivanja, kontrolisanja novčanih sredstava, poziva, izlazaka i slično.

Zaključila je da žene sa invaliditetom nijesu prepoznate u mnogim sferama društvenog razvoja, da izuzetno mali broj žena sa invaliditetom ima visoko obrazovanjem i da je mali broj žena sa invaliditetom, u odnosu na muškarce, koje su aktivne u organizacijama za zaštitu prava osoba sa invaliditetom.

Lidija Milanović je poručila da u društvu treba da postoji jasan stav da žrtva nasilja nije odgovorna za nasilje, već sam nasilnik. Izostanak javnog i moralnog stava dovodi do toga da žena osjeća sramotu i krivicu za pretrpljeno nasilje i, suočena sa osudom sredine, ne želi da otkrije da se nad njom vrši nasilje.

Istakla je da je kroz program SOS telefona u Srbiji osnovana široko dostupna usluga svim ženama, bez obzira na to da li trpe nasilje ili ne. Takođe, dodatni cilj ovog programa je pružanje savjetodavnih usluga korisnicama i intervencije i podrške u konkretnim situacijama. Dugim procesom obuka SOS konsultanata nastojali su da razviju njihove vještine komunikacije, razumijevanja i empatije kako bi bili sposobni da stvore povjerenje osoba sa kojima razgovaraju.

Tokom diskusije članica Odbora za ljudska prava i slobode mr Branka Tanasijević je primijetila da se o istoj temi raspravljalo iz različitih uglova, što je doprinijelo kvalitetu Konferencije. Smatra da su Konferencije ovog tipa prijeko potrebne kako bi se sa njih mogle poslati jasne poruke i otvorila mnoga pitanja o kojima se malo razgovara u Crnoj Gori.

Poručila je da naše društvo ima svoje predrasude prema ženama sa invaliditetom. Ukoliko se ne razgovara o određenom problemu, smatra se kao da isti ne postoji. Muškarci obično kriju nasilje nad njima da bi sačuvali svoj integritet u društvu i odlučuju da prikažu idiličnu porodičnu sliku, dok žene često kriju nasilje da bi sačuvali svoju djecu i integritet, a djeca najčešće kriju nasilje da bi sačuvali roditelje.

Jedna od najtežih predrasuda je da su žene sa invaliditetom drugačije i da njihove potrebe nijesu iste sa potrebama drugih žena. Potrebe, želje i očekivanja žena sa invaliditetom i drugih žena su potpuno iste, jer jedne i druge žele da se ostvare kao majke, supruge i domaćice. Žene sa invaliditetom često polaze od toga da su one krive za svoje stanje pa nasilnika trpe godinama, o nasilju nerado govore ili čak ne prepoznaju ponašanje nasilnika na pravi način. U društvu se smatra da su žene sa invaliditetom manje izložene nasilju od drugih žena, a u praksi nije tako. Prema njenom mišljenju, žene sa invaliditetom su često izložene porodičnom i partnerskom nasilju.

U porodicama čiji je član žena sa invaliditetom često se ne razgovara o reprodukciji, partnerstvu, kontracepciji i roditeljstvu, te postoji prinuđenost da se o ovim stvarima traže informacije iz alternativnih izvora, što nije dovoljno. Taj nedostatak informacija predstavlja jednu od barijera sa kojima se žene sa invaliditetom suočavaju. Odgoj djevojčica sa invaliditetom je usmjeren ka zaštiti od spoljnjih uticaja, te one postaju inertne i osjećaju velike poteškoće kada požele da se osamostale.

Poslanica Tanasijević je izjavila da se barijerom može smatrati to što se u društvu često govori o medicinskom modelu pristupa osobama sa invaliditetom, nasuprot socijalnom modelu pristupa ovim osobama, koji podrazumijeva njihovu integraciju u društvo. Da bi se žena sa invaliditetom socijalno integrisala potrebno je da ima podršku porodice, da se posmatra kao produktivna, proaktivna osoba koja koristi resurse u društvu i koja zna kako napredovati u životu i ostvariti svoje ciljeve.

Na Konferenciji je zaključeno da je međusobna saradnja svih pojedinaca u društvu jedini model koji može pružiti rezultat. Postoje mnogi vidovi nasilja sa kojima se suočavaju žene sa invaliditetom i potrebno je podići svijest o značajnim problemima ove populacije. Tema je jako osjetljiva i kompleksna i njoj se ne govori puno. Žrtve često nijesu svjesne da trpe nasilje ili su svjesne, ali o tome govore stidljivo, nedovoljno ili o njemu uopšte ne govore. Čini se da se u Crnoj Gori nedovoljno radi na poboljšanju 'zatečenog' stanja. Ženama sa invaliditetom koje trpe nasilje često nedostaje sistemska podrška, ali ne iz namjere, već zbog inertnosti, tromosti sistema ili zbog nedostatka sredstava.

Iskustva iz regiona govore da ni drugi nijesu u stanju da se izbore sa ovim izazovom u potpunosti. Podatak na koji je posebno ukazano na Konferenciji je da u Beogradu postoji samo pet hidrauličnih stolova za ginekologiju, koji su predviđeni za ginekološke preglede žena sa invaliditetom, što je zaista zabrinjavajuće u poređenju sa brojem stanovnika u tom gradu. Međutim, kada se na to nadoveže činjenica da je zahvaljujući nabavci ovih stolova jedna žena sa invaliditetom nakon 50 godina života po prvi put obavila ginekološki pregled, onda ne treba ništa da nas začudi. Napredak je spor, i to ne samo u Crnoj Gori, ali je izvjestan.

Zaključeno je da u Crnoj Gori postoji želja da se pomogne ugroženima, a u toj borbi se naročito ističu proaktivni ljudi iz nevladinog sektora koji su usmjereni ka stvaranju neke vrste sistemske podrške ženama sa invaliditetom, a sve u cilju podizanja svijesti o problemima, rješavanja konkretnih problema, prevazilaženja barijera i rušenja predrasuda.

SEKRETAR ODBORA

Slava Burić

PREDSJEDNIK ODBORA

dr Halil Duković